

A
CIONIZMUS ABC-JE

IRTA:
MÜLLER HENRIK
A TEMESVÁRI ZSIDÓ LYCEUM ELŐADÓJA.

BUDAPEST, 1920.
A „BACHURE HAMIZRACHI” KIADÁSA.

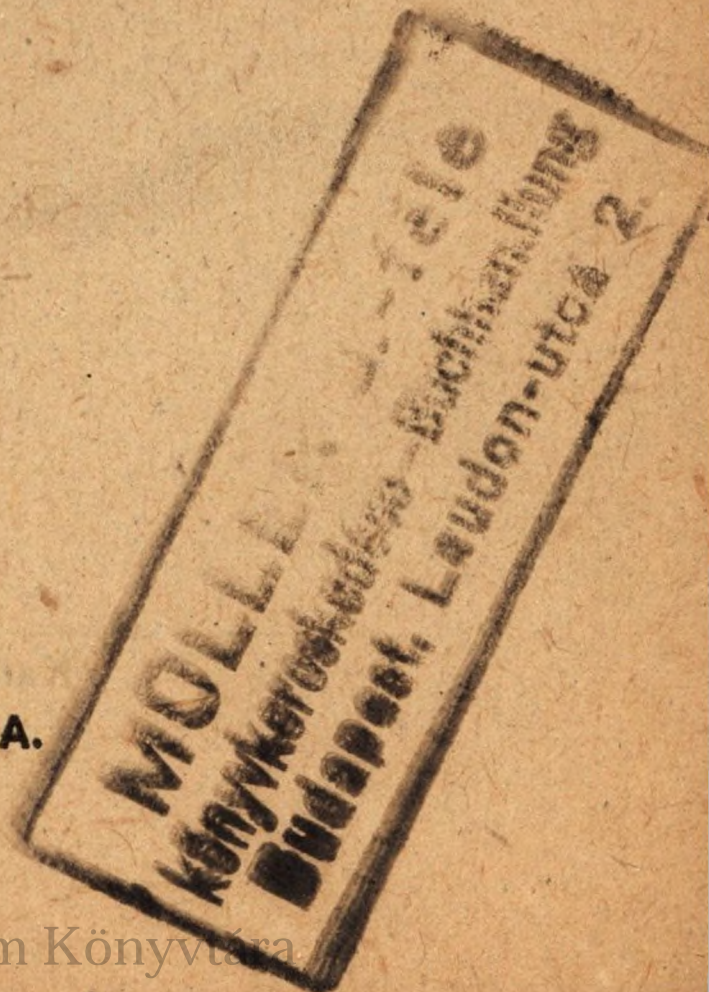
באחדות נאמץ

A
CIONIZMUS'
A B C-JE.

IRTA:
MÜLLER HENRIK
A TEMESVÁRI ZSIDÓ LYCEUM ELŐADÓJA.

BUDAPEST, 1920.
A „BACHURE HAMIZRACHI” KIADÁSA.

Katzburg-nyomda VII., Kazinczy-utca 35.

Dr. RICHTMANN MÓZESNEK

mesteremnek

mély tisztelettel ajánlom.

ELŐSZÓ.

Midőn a Bachuré Hamizrachi, amelynek szerző tagja, e füzet kiadását elhatározta, két dolog vezette: először azoknak, akik a legutóbbi időkben csatlakoztak a cionizmus zászlaja alá, a b c-t akartunk kezükbe adni; de emellett gondoltunk arra is, hogy a magyarországi cionisták között — mi tőrés-tagadás — nem tiz, nem száz, de nagyon sok olyan akad, akinek nem árt, ha átfutja ezt a kis művet, amely összefoglalja a cionizmus elemeit. Áll ez különösen az ifjuságra. Cionista elvbarátaim körében számtalanszor beszéltünk arról, mennyire szükséges lenne egy népszerű tájékoztató, amilyen a külföldön több is megjelent. Kapóra jött tehát Müller Henrik barátom, a „Zsidó Szemle“ volt helyettes-szerkesztőjének e műve. Ez a fent említett célnak rövid, kimerítő és könnyen érthető volta miatt nagyon megfelel. A szerző kettős munkát végzett: igyekezett a cionizmus és általában a zsidóság vezető egyéniségeinek írásaiból helyesen kiválogatott idézetekkel és saját reflexióival a zsidó kérdést objective megvilágítani, továbbá a kérdések és feleletek logikus sorakoztatásával, könnyed következtetéssel a nem cionistát is rávezetni, hogy egyetlen megoldás: a cionizmus. És ha tudjuk is, hogy a tudatos anti-cionistának tárgyilagos megvilágítás nem használ, — a közönyösek, a félrevezetettek szemét fontos felnyitni. Hiszen ezek képezik a cionizmus tartalékseregeit. És minden alkalmat meg kell ragadni arra, hogy megmagyarázzuk nekik: ha zsidók akartok maradni, csak egy irányban haladhattok — abban, amelyet a zsidóság önzetlen, nagy vezérférfiai kijelöltek számunkra.

A szerző kitér arra is, hogy rumutasson: mennyire megfér a cionizmus keretén belül minden társadalmi és vallási árnyalat. Fontos ez a zsidó proletáriátussal szemben is, de különösen a hazai orthodoxyára való tekintettel, amely-

nek egy része a cionizmustól még mindig húzódozik. És ez csak azért van, mert nincsenek tisztában annak lényegével és azt hiszik, hogy aki cionista, az egyuttal okvetlenül istentagadó! Pedig — és ez az, amit Müller oly világosan mutat ki — a cionizmus politikai, szociális és gazdasági mozgalom, amelyben az intranzigens orthodox — vallási érzésének teljes épségben-tartásával, sőt annak erősítésével — együtt munkálkodhat a nem vallásosakkal is. Hiszen ha a zsidóság nyomorúságos helyzetén, mely nemhogy javulna, hanem állandóan súlyosabbá válik, változtatni akar, akkor nem széthúzásra, hanem ellenkezőleg, a legnagyobbfokú összetartásra van szükség.

Hisszük, hogy most, amikor a pozitív munka korszaka kezdődik, ebben azok is részt vesznek, akik eddig a politikai küdelemtől távol tartották magukat és senki se fog akadni, aki árulóként megbontaná azt az erőt, amely az egységben rejlik.

K. D.

I. MI A ZSIDÓSÁG?

Mi vagy te?

Zsidó vagyok, a világzsidóság tagja.

Mi a zsidóság?

„A zsidóság népközösség, melynek néhány fontos nemzeti jelvonása hiányzik, vagy pedig csökevényesen maradt fenn“.
(Dr. Gandz.) A megmaradt nemzeti jelvonások s csökevények különböző mértékben találhatók föl a világon szétszórt zsidóság egyes csoportjaiban.

Mely jellemvonások adják meg a nemzeti jelleget valamely embercsoportnak?

E jellemvonások lehetnek politikai természetűek (állam, önkormányzat, ország, zárt település, közös történelmi múlt, politikai érdek), lehetnek kulturálisak (vallás, nyelv, irodalom, eszmék, erkölcsök, szokások, foglalkozások), fizikaiak (származás, keveredés, klimatikus s egyéb hatásokból adódó faji jellegzetességek), végül pszichológiaiak is (közös érzelmek, öntudat, sajátos lelkület, hajlamok, képességek stb.). A jelenleg élő nemzetek közül csak kevesen bírják mind az összes jelvonásokat. Az ókori zsidóságban e jellemvonások legnagyobb része megvolt, kevesebb a középkori vagy gettó-zsidóságban. Az ókori és gettó-zsidóságtól a modern zsidóság kifejlett és csökevény jellemvonásokat kapott örökségbe.

Mit értünk „ókori zsidóság“ fogalmán?

Izrael népét, mely Kanaán országában telepedett meg, ahol egy része egész az ötödik századig, az ókor végéig, zárt települést alkotott. Izrael népének ezen idő alatt Babilonban és Egyiptomban tekintélyes mellékhatásai támadtak ugyan, de Palesztina maradt a nemzeti központ. E nemzet héberül beszélt, halhatatlan irodalmat alkotott, magát Ábrahám, Izsák és Jákob patriarcháktól származtatta, vasszigorral különítette

el magát a többi népektől (a beléje olvadó idegen elemek semiták voltak). De mindezeknél erősebben hatottak a vallásos tradíciók és az ezeken alapuló nemzeti öntudat, melyek ledönthetetlen válaszfalat képeztek közöttük és a világ minden más nemzete között.

Melyik a diaszpóra (gettó-)zsidóság s melyek jellegzetességei?

A tulajdonképpeni gólusz-zsidóság, az, amely nem alkotott zárt települést, mindenütt kisebbség volt; Európában az ókor és középkor határán, Ázsiában az iszlám korszakában keletkezett. A külvilágtól még szigorubban zárkózott el, mint az ókori zsidóság. „A vallás a hatalom, mely minden néptől elválasztotta s a szétszóratásban egyesíté. Vallásunk nemcsak eszmék, hanem törvények tana; csak államunkat vesztettük el, de nem államszervezetünket; megmentettük, mint hordozható államot, mely a góluszban is bizonyos nemzeti autonómiát tett lehetségessé. A zsidó törvénykönyv alakító erejénél fogva és politikai alkotmányával fentartotta a zsidóságot, mint államot az államban“.

(Katzkin)

Melyek a mai zsidóság nemzeti jelvonásai?

A mai zsidóság bármennyire megoszlott, vallása, vallásos hagyományai, faji egysége s közös multja által egységes népközösséget képez. A nemzeti nyelv helyét a tóratanultaknál a héber irodalmi nyelvhasználat, a köznépnél a ladino (spanyol-zsidó) meg jiddis nyelvek foglalják el. A nemzeti kulturát a héber — tulnyomólag vallásos tartalmu — irodalom és törvénytudomány képviselik. Állam és haza fogalma, érzelmek, erkölcsök és szokások a vallásos érzés és vallásgyakorlat keretében burkolva maradtak fönn. Ám „a zsidók fajisága olyannyira érzékelhető, hogy járásáról, mozdulatáról és arcáról felismerni a zsidót.“ (Geiger Ludwig dr.)

A világ-zsidóság minden csoportja osztozik e jelvonásokban?

Nem! A nyugateurópai gyér zsidó lakosság nagyrésze már teljesen levetette zsidó jellegét, azaz asszimilálódott.

Fajiságát pedig vegyes házasságok által igyekeznek eltüntetni. Az amerikai zsidóság erős nemzeti tudat s együttérzésben tűnik ki. A balkáni és levantei szefard zsidóság nyelvben és erkölcsökben különödik el a gazdanépektől. Az északafrikai és előázsiai zsidók — kik mohamedánok között élnek — hagyományos zsidó kulturával és sajátos népélettel bírnak. Ám a zsidóság nemzeti karakterét legjellegzetesebben a kelet-európai, azaz keleti zsidóság domborítja ki.

Kik képezik a keleti zsidóságot?

Oroszország, Lengyelország, Ukrajna, Románia és Kelet-Magyarország 8—9 millió jiddisül beszélő zsidója. Ezekhez számíjuk még Angolország, Délafrika és Amerika több mint három millió zsidóját, kik az utolsó 50 év alatt vándoroltak ki Keletről. Ha az össz-zsidóság számát 13—14 millióra tesszük, akkor a keleti zsidóság legalább is kétharmada a világzsidóságnak. „A keleti zsidók népet tesznek ki, mely más népekkel egybevágó és összemérhető“. (*Birnbaum.*)

Melyek a keleti zsidóság sajátosságai?

Legáltalánosabb ismertetőjel a jiddis nyelv s bizonyos kiejtés és hanghordozás, melyet minden más nyelv beszélésénél észre lehet venni. A mai jiddis nyelv a német nyelvnek zsidó dialektusa, sűrűn keverve szláv és héber elemekkel. Ámde „csak a nyelvény idegen, a nyelvszellem úgy nyelvtanilag, mint stilisztikájában sajátosan zsidó, a nyelvhasználat át van itatva hebraizmustól“. (*Mises Matatias*). Jellemző a többé-kevésbé szigorú ragaszkodás az ősök szokásaihoz és vallásához, élénk népélet, tömeges település, elzárkózás a külvilágtól ruházatban és szokásban, nagyfokú összetartás és testvériség, közös gazdasági-kereseti jelleg, a kifinomult kereskedői szellem, Erec Jisraél belső szeretete és a héber nyelvben való elméleti jártasság. Mindezekben élesen különböznek a nyugati zsidóságtól.

Kik a nyugati zsidók?

A nyugati zsidóság főképp Németországban, Cseh-Szlovákiában, Ausztriában helyezkedik el. Tekintélyes még az amerikai német nyelvű zsidóság. Ezek a német-

zsidók, kikhez a hollandi, svájci, részben délszláv és skandináv zsidók is tartoznak, valamint a bennszülött angol zsidóság egy része. Az olasz, francia, ausztráliai és dél-amerikai bennszülött zsidók ugy számbelileg, mint súlyban jelentéktelenek. A magyarországi zsidóság átmenet a Kelet és Nyugat zsidósága között.

Melyek a nyugati zsidók sajátosságai?

A XIX. század közepéig a nyugati zsidóságnál is föltalálhatók a keleti zsidóság jellegzeteségei; azóta nagy erővel indult meg a művelődés, áthasonulás és beolvadás folyamata, amely mai jellegét adta meg. A nyugati zsidóság mindenütt a művelt középosztály és intellektuális körök integráns része és a német nyelv összekötő kapcsuk. („Jüdische Weltsprache“.) A nyugati zsidóság két pártra oszlik, orthodoxokra és reformerekre. Az utóbbiak „liberálisok“ vagy „neológok“. „A neolog — állítása szerint — „Mózesvallásu“, de Mózes törvényeiből az általános — nem speciálisan zsidó — parancsokon és néhány beidegzett atavisztikus babonán kívül semmit sem tart és csak terméketlen faji érzés tartja vissza a formális kitéréstől“. (Dr. *Richtmann* Mózes.) Ez a párt dominál a nyugati zsidóságban. Az orthodoxok külsőleg áthasonultak ugyan, de valóságban „a környezettől teljesen elszigetelő tradicionális életet folytatnak és valójában nemzeti zsidók“. (Dr. *Richtmann*.) A lelki és ethnográfiai különbségeken kívül a nyugati zsidóság anyagi és kulturális helyzetben is különbözik a keletitől.

Milyen a keleti zsidóság anyagi helyzete?

Míg az emancipáció a Nyugat aránylag kevés számú zsidóságát jóléthez és kulturához juttatta, a Kelet zsidósága egész mostanáig többnyire polgári jogok nélkül, gazdasági szellemi és testi nyomoruságban élt. A XIX. század felvilágosultsága sem csökkentette a keleti zsidóság nyomorát. Ellenkezőleg, az orosz és lengyel zsidóság sorsa mindinkább súlyosbodott és az 1881-ben kitört pogromok után kétségbeejtő állapotba jutott. A többmillió zsidóság nyomorusága

azóta a világzsidóság és az emberbarátok legjobbjait foglalkoztatta, sorsuk megjavítása a zsidókérdés lényege.

II. A ZSIDÓKÉRDÉS.

Mi a zsidókérdés ?

Általában azt a problémát jelenti, mely a keleti zsidóság anyagi és kulturális nyomorúságából ered. Mióta azonban az emancipáció reakciójaképpen a nyugati országokban is fellángolt az antiszemitizmus mozgalma, már a nyugati zsidóságnak is megvan a maga zsidókérdése.

Milyen természetű a keleti zsidóság nyomorúsága ?

Elsősorban politikai elnyomottságból ered, melynél fogva nincs személy- és vagyonbiztonság, nincs szabad érvényesülés a gazdaság és kultúra terén. A mostani Oroszországban, Ukrániában, Szibériában és a Fekete tengeren túl levő részekben az orosz forradalom s bolsevizmus folyamánakép a legnagyobb katasztrófáknak néz elébe. A közelmúltban Denikin ukrániai pogromjai 100,000 zsidó halottat és sebesültet eredményeztek. Viszont Galiciában a zsidók egy félszázadon át a polgári egyenjogúságot élvezték s úgy gazdaságilag mint kulturailag alig közelítik meg a magyarországi és romániai zsidókat.

A gazdasági nyomorúságot néhol a túlszűfolttság okozza, mint pl. Lengyelországban és Ruszkakrajnában. A keleti zsidóság munkaszerető és munkabíró. „1897-ben az orosz-lengyelországi ipar munkássága 34.4 % -ban zsidó volt; egyes ágakban 60—80 %-ot tettek ki. Lodzban 1915-ben 10,000 mestert és 20,000 mesterlegényt számláltak össze“. (Birnbbaum N.) Nyomorúságuk tehát külső okokból ered.

Kulturális nyomorúságuk abban áll, hogy önálló s elismert iskolarendszerük nem lévén, a lengyel, orosz és főképp a német nyelv, kultúra és szellem befolyását kell magukba szívni, ha európai műveltséghez akarnak jutni. A tömegek a „chéder“-ben nyerik teljesen egyoldalú s inkább vallásos tartalmu műveltségüket.

Mily hatással lesz az emancipáció a keleti zsidóságra?

Az egyénnek szabadabb érvényesülést nyújt; a gazdasági nyomoruság sok helyütt csökkenni fog. Ám a kulturális nyomoruság még nagyobb lesz és nagy tömegek tovább is szegénységben tengődnek majd. „A nyomoruság kikerülhetetlen jelensége a gólusznak. A legnemesebb s legjobb szabadságharcosok sem változtathatnak ezen“. (Bernstein.) Az uralkodó nemzetek, a „gazdanépek“, a zsidóságot csak azokban a kereseti ágakban engedik majd érvényesülni, hol a zsidókra szükség van. Minden más téren, ahol a zsidó konkurenciát fejt ki, nem tűrik majd meg.

Ahol tehát a zsidóság nagyobb számmal van képviselve, mintsem hogy csupán „hézagpótló“ legyen, előáll a zsidó kisebbség elnyomatása a többség részéről. Ha pedig a keleti zsidóság arányosan el is őszik Ázsiai- s Európai-Oroszország nagy területén, a Nyugat zsidó-nyomoruságát szenvedik majd meg, mely az emancipáció óta fokozódik.

Mily hatással volt az emancipáció a nyugati zsidóságra?

A mult század hatvanas éveitől fogva látszólag elsimultak az ellentétek a zsidóság és a környezet között. „Németországban a vallási gyűlölet már kiháló félben volt és a gazdasági féltékenység még nem tört ki“. (Bernfeld Simon.) A magyarországi még kevésbé művelt zsidóság teljesen meg volt elégedve a korlátlan gazdasági érvényesüléssel s leghevesebb iramban magyarosodott. A zsidóság normális helyzete látszólag biztosítva volt. Ámde a hetvenes évek végén Németországban föllángolt az emancipáció és liberalizmus ellenhatása, az antiszemitizmus. (Stöcker Treitschke.) E mozgalmat neve is jellemzi: „a zsidóságot nem vallásáért, hanem mint fajt kell üldözni. Ez irányzat gyökeret vert az összes művelt államokban politikai, gazdasági és társadalmi téren.

Az antiszemitizmus hogy magyarázható a fölvilágosultság mai korszakában?

Az antiszemitizmus lényege a többségnek indokolatlan, de lelki s történeti alapon megérthető gyűlölete a

zsidó kiszűrés ellen. „Amíg zsidóság lesz, antiszemitizmus is lesz“. (*Richtmann M. dr.*) שנת עולם לעם עולם „Örök gyűlölet az örök népnek“. (*Sokolow Nachum.*) Legfőbb oka a zsidóság hatalmas gazdasági és kulturális versenyképessége. Ez viszont a zsidó faj erkölcsi és szellemi erején alapul, melyet majdnem kétezer éves kegyetlen szelekció hozott létre. (*Ruppin.*)

Mit eredményezett az antiszemitizmus a Nyugaton?

Ujabb zsidó kérdést. Míg a keleti zsidó önálló nép- és társadalmi életet él, a nyugati zsidó a keresztény társadalomra van utalva. Társadalmilag és lelkiileg az emancipált zsidó lehetetlennek látta magát. „A zsidó lelket kiszedik belőlünk a neveléssel és iskolázással: ám a német lelket, amelyet belénk lehelnek, nem engedik kiélnünk. Hütlenné tesznek bennünket saját természetes lényünkhöz. Belénk nevelik a német sovinizmust, a németségre való büszkeségünket, a lelkesedést a német múlt, a német szellem s ököl nagy tettei iránt; ha aztán kilépünk az életbe, németté nevelve, körmünk hegyéig németül érezve szeretetben és gyűlöletben, akkor aztán hirtelen kegyetlenül visszautasítanak bennünket: Ti nem vagytok németek és nincs mód számotokra, hogy németekké legyetek!“ („Dr. Kohn,“ *Nordau.*) A politikában a zsidóellenes pártok szintén sok rést ütöttek már az egyenjogúsítás büszke falain.

Remélhető-e javulás? Átmeneti vagy állandósuló jelenség-e az antiszemitizmus?

Még a legliberálisabb államokban élő zsidók sorsát kutatva is rájövünk, hogy a zsidóüldözések időszakosan visszatérő jelenségek. Minden politikai vagy társadalmi forradalomnak és ellenforradalomnak a zsidó adja meg az árát. Ebből látszik, mennyire bizonytalan a zsidóság helyzete a góluszban. Valamint a spanyol inkvizíció rettenetes évtizedét gazdagságban, dicsőségben, kegyben és tekintélyben dúskáló zsidó élet előzte meg; mint ahogy közvetlenül a Dreyfuss-pör előtt Franciaországnak zsidó miniszterei voltak, épügy biztosra vehető, hogy mindenütt, ahol zsidók számottevő csoportot képeznek, a derűre boru következik. Ezt igazolja a félel-

metes antiszemitizmus, amelyet Kelet- és Közép-Európában a háboru s a bolsevizmus hozott létre, és amely már-már a nyugatra is áttérjed.

Igyekeztek-e a zsidókérdést megoldani és az antiszemitizmust leküzdeni?

A keleti zsidóság nagy tömegei vándorbotot fogtak a kezükbe s a mult század 80-as éveitől egész a világháboru kitöréséig állandóan Amerika és Nyugat-Európa felé özönlöttek. „Két millió zsidó volt kénytelen ez időközben Amerikába vándorolni“. (BirnbauN N.) Az antiszemitizmus leküzdését zsidó írók és rabbik, keresztény emberbarátok felvilágosítás útján kísérelték meg. Mivel azonban az antiszemitizmus okai gazdasági, kulturális s pszichológiai természetűek, holmi szép frázisokkal, sőt tételes törvényekkel sem lehet azt megszüntetni. „Die Völker wissen nicht, was sie wollen und die Juden nicht, was sie sollen“. (BirnbauN N.) Ám a legmegfelelőbb gyógyszernek az asszimilációt tartották.

III. ASSZIMILÁCIÓ ÉS FELEKEZETI ZSIDÓSÁG.

Mit értünk asszimiláció alatt?

Mindazok a törekvések, amelyek főkép a tizenkilencedik században hatalmasodtak el, s amelyek a zsidóság öröklött nemzeti és vallási jellegzetességeit el akarják tüntetni vagy halványítani, sőt magát a zsidóságot fajilag és vallásilag megszüntetni: asszimiláció néven foglalhatók össze. Céljuk a gazdanépekhez való áthasonulás.

A tizennyolcadik századig nem volt asszimiláció?

Amióta a zsidóság az idegen népek közé került, megndult az asszimiláció folyamata. Ámde a zsidó vallás szigoru szabályai, valamint a külvilág gyűlölete csak rendkívül csekély mértékben engedtek tért az áthasonulásnak. A tizennyolcadik század végén a nyugati zsidóság már szabadabban lélegzett s tudatosan igyekezett sajátosságait — mint ember és ember közötti válaszfalat — eltüntetni.

Mely okok működtek közre az asszimiláció mozgalmában?

Korban s jelentőségben legelső a „haladás“, a „korszellem“ elve. A gettó-zsidóság kulturailag és társadalmi jelentőségében rendkívül egyoldalus elmaradott lett. Ezért a művelődő zsidó ifjuság a XVIII. században Mendelssohn Mózes, a XIX.-ben Heine és Geiger mintájára a külvilág szélsőséges deista vallásellenes és ateista áramlatait fogadta magába, az ősi zsidó vallásnak hadat üzent s nagyon sokan vagy felvették a kereszténységet, vagy pedig a zsidó vallásgyakorlatot keresztény formára alakították át. Ez a hirtelen művelődés nem művelt zsidókat, hanem kitért, vagy még ki nem tért zsidókat eredményezett.

Fontosak még az „emancipáció előfeltételei“ és a „hazafiasság“ elvei, mint amelyekre az asszimilánsok leginkább hivatkoztak és hivatkoznak.

Mit tartottak az emancipáció előfeltételének és igazi hazafiasságnak?

A zsidóság nemzeti jellegének kiküszöbölését életből s vallásból. A párisi szinhedrion tanácskozásai (1807-ben) mutatják, hogy az emancipáció egyik nehézségét a zsidóság nemzeti jellege okozta. A német zsidóságban általános lett a zsidó nemzetiség megszüntének hangoztatása (Frankl, Zakariás, Hirsch Sámson Rafael stb.). Az igazi hazafiasság pedig — azt hitték — tiltja, hogy Palesztina iránt vonzalommal viseltessünk. „Ha polgári jogokat követelünk a népektől, kell, hogy először érzéseinkben és szokásainkban legyünk velük azonosak“. (Holdheim Sámuel.)

Miben jutottak az asszimilációs jelenségek legpregnansabban kifejezésre?

A zsidó vallás ugynevezett reformációjában, melyet a reform-zsidóság hozott létre. A vallásgyakorlatból, tanításból, imakönyvből többé-kevésbé kiküszöbölték a zsidóság multjára és jövőjére, nemzeti létére és összetartozására emlékeztető szokásokat s mondásokat. A

zsidóságot pedig felekezetté deklarálták „Geiger Ábrahám a legkövetkezetesebben törekedett a reformra, hogy a zsidó nemzetiséget megsemmisítse“. (Bernfeld Simon). A héber nyelvet, mint a világ-zsidóság nemzeti összetartozóságának jelképét, nyilvánosan meggyalázták a braunschweigi zsinaton (1844). Rövid idő alatt Nyugat-Európa zsidósága majdnem teljesen behódolt a reformnak. Azt hitték eleinte, hogy ezzel gátat vetnek a kitéréseknek.

Mik a reform zsidóság sajátosságai?

„A reform-zsidó mindenáron azon nép kötelékébe akar tartozni, melynek közepette él. Ő nem érzi a száműzetés nyomasztó terhét. Tagadja, hogy a zsidó nép létezik és ő annak tagja. A zsidóság számára csak vallási fogalom. (Nordau.)

Hová vezet a reform-zsidóság irányzata?

„A reform a kereszténységhez vezető kerülő út“. (Nordau.) A reform- és asszimilációs törekvéseket mindig kitérészi mozgalmak kísérték. Mendelssohn gyermekei és tanítványai is kitértek, valamint az egész zsidó intelligencia a XIX. század elején. „Azt a zsidót, ki a multtal szakítani akar és beolvadni a keresztény környezetbe, a reform-zsidóság nem elégíti ki s egy lépéssel tovább megy — a keresztelő medencéhez. (Nordau.) A reform- a nyugat-európai zsidóságot érzésben és lelki világában teljesen elszakította a keleti elnyomott zsidóságtól. A német államokban és Ausztriában beleszuggerták az uralkodó körök közvéleményébe, hogy csakis a reform-zsidóságot illeti meg az egyenjogúság, a konzervatív zsidóságot nem.

A konzervatív zsidóság meg tudott-e birkózni az asszimilációval?

Nem. A neologia legnagyobb része orthodoxok fiaiból és unokáiból áll. Az utóbbi évtizedekben az orthodox nevelés csupán vallási szabályokkal foglalkozott, a zsidóság történeti multjával vajmi keveset és teljesen nélkülözte a népi összetartozás szellemét. Ha azonban — és ez sajnos, nem ritka eset — a vallásosság elhalványul, az ifju elveszett a zsidó-

ság számára. Az orthodox zsidó a templomban, néha házában is nemzeti zsidó, a külvilág előtt mégis sokan közülük mint izraelita vallásu magyarok, németek stb. szerepelnek. E kétlakóság a zsidó önérzetet tönkre teszi. Sajnos, sokszor igaz az a megállapítás, hogy „az orthodox fia neolog, unokája vagy dédunokája keresztény“. (Dr. Schönfeld József.)

Sikerültek-e az asszimilációs törekvések? Sikerült-e a zsidóság sorsát megjavítani?

Nem. „Az asszimilációs fejlődés nem eredményezett beolvadást, hanem olyan helyzetet hozott létre, hogy a zsidó nem tudott teljesen magyarrá, németté, lengyellé válni, azonban a zsidóságtól is eltávolódott. Sem fejlődni, sem eltűnni nem tudott“. (Dr. Simon Lajos.) Egyes rétegek kitérés által úgy, ahogy elvegyültek — ám a zsidóság továbbra is fennáll félszeg helyzetében. Az antiszemitizmus sokkal erősebb mint volt. Az asszimiláció újabb súlyos bajt eredményezett: a radikális zsidó intellektuelek destruktív működését, mely szégyent, gyalázatot hoz a zsidóságra.

Mi a radikális zsidók föelvé s mi a tevékenységük?

A zsidóságtól bármely módon meg kell szabadulni! A zsidóságnak el kell tűnnie a népek árjában. A radikálisok a túlzó asszimilánsok köréből kerülnek ki. Ezek mindent megtettek, hogy zsidóságukat palástolják. „A magyar zsidóság egy része sovénabb akart lenni a fajmagyarnál és így nem is hihettek őszinteségében“. (Rikhtmann dr.) „Amikor a magyar nemzet antiszemitáskodott, mi is antiszemiták voltunk“. (Bánóczy József). Amikor pedig a sovinizmus divatját multa, ezek a túlzók a szabadgondolkodás, szocializmus, radikalizmus, szabadkőművesség stb. zászlóvivői lettek. Részben ezek képezték végül a bolsevizmus vezérkarát.

Őszinte-e a zsidó radikalizmus?

Nem! Mikép a haladás, a túlzó hazafias-ság jelszavai csak asszimilációs törekvéseket jelentettek, a radikalizmus szintén csak segédeszköz, hogy a zsidó, mint ilyen eltűnjön. „Az egész radikalizmus és

szabadgondolat csupa humbug és szemfényvesztés, csupán burkolt asszimiláció. A kikeresztelkedés után megszűnik a szabadgondolkodás, mert hiszen a volt zsidót most már hitbuzgósággal kell eltakarni". (Schönfeld dr.)

Kiábrándultak-e a zsidók az asszimilációból?

„Komoly, gondolkodó, érzésteljes zsidók minden üldözés után gondolkodás tárgyává tették a zsidóság és népek viszonyát". (Nordau.) E gondolkodás rávezette őket a zsidó öntudatra és ráeszméltek azokra a törekvésekre, melyek mint „zsidó reneszánsz mozgalom" ismereteseek.

IV. ZSIDÓ RENESZÁNSZ.

Mit értünk zsidó reneszánsz alatt?

Azokat a törekvések, melyek a XIX. század utolsó harmadában jelentkeztek és az asszimilációval ellenkező irányt vettek. Míg ez a zsidó nemzeti jelleg és zsidóság eltűntetését célozza, a reneszánsz-mozgalom ellenkezőleg a zsidóságot és sajátos jellegét erősíteni, kulturáját és hagyományait megőrizni törekszik.

Honnan indultak ki e törekvések?

Főképpen a keleti zsidóságtól, mely a vallásos tradíciók alapján áll és a héber irodalomban jártas. A nemzeti önfenntartó ösztön itt nyilvánult meg legerősebben az asszimiláció, a megsemmisülés ellen. A reneszánsz-jellenségek lelkiek, kulturálisak, szociálisak és politikaiak. Először a Szentföld szeretete hozta hullámvásba a kedélyeket. Ezzel foglalkoztak főként az előfutárok.

Kik voltak e mozgalom előfutárai?

Angol Palesztina-utazók (Oliphant, Laurence, Gowler stb.) az ötvenes évektől fogva érdeklődést keltettek Palesztina gyarmatosítása iránt. Nagy angol írók (mint Eliot George, Disraeli) regényeikben a zsidó nemzeti állam fantáziáját irták meg. Montefiore Mózes, a nagy zsidó filantrop szintén fölkarolta a gyarmatosítás eszméjét. Ezeket főként archeologiai-történelmi szentimentalizmus hatotta át. Érdekesebb Behrend

Bernhard német-zsidó röpirata a negyvenes években Palesztina zsidó gyarmatosításáról, Salvator párisi bölcész nemzeti hitvallása, a legfontosabb azonban Hess Mózesnek a hatvanas években megjelent könyve „*Rom und Jerusalem*“. E könyvben „az akkori emancipációs és testvériesülési mámor közepette először hirdette nyíltan a zsidó nemzeti eszmét“ (Nordau). Ámde mindezek a Nyugaton semmi hatást sem váltottak ki. Az asszimiláció diadalkürtje minden más hangot tulharsogott. Nagyobb hatást keltett a keleti zsidóságból kiinduló Palesztina-mozgalom. Kalischer Hirsch thorni rabbi volt a kezdeményezője a hatvanas években.

Mit hirdettek Kalischer rabbi és társai?

Az emancipáció anyagi és tekintélybeli gyarapodást eredményez a zsidóságnak. Ezt azonban arra kell fölhasználni, hogy Palesztinát újra virágzóvá tegyük; a zsidó nép térjen vissza ősi földjére és arca verejtékével művelje azt meg, ami vallásos kötelessége. Palesztina fölszabadítása eredményezi majd a „משיח“ a Megváltó eljövételét, aki magát a zsidó népet is megváltja a góluszból. E vallásos felbuzdulás szülte meg a „גאולה הארץ“ (az ország megváltása) jelszavát. A Palesztina iránt érzett szeretet, mely benne gyökeredzik a keleti zsidóságban, lánggra lobbant. Gyakorlati eredménye eleinte csak az volt, hogy „Montefiore Mózes és a párisi „Alliance“ vezetői Cremieux és Netter megtették az első lépéseket Palesztina kolonizációjához („Mikvé Jiszróél“). Annál nagyobb volt az erkölcsi hatása. Kalischer rabbi művében (דרישת ציון) már látható a nemzeti öntudat ébredése.

*Mely tényezők eredményezték a nemzeti öntudat föl-
ébredését?*

Grätz Henrik és tanítványainak művei nyomán a zsidóság történelme iránt nagy érdeklődés támadt. A zsidó mult szelleme fölébresztette a zsidó jövő iránt való lelkesedést. „A modern műveltségű zsidók lelkesedtek népük történelmén és vértanuik hősi seregén, felébredt, kifinomult fajuk öntudata és becsvágyuk, hogy ősrégi törzsüket egy távoli jövőnek mentse meg“. (Nordau). Másrészt a XIX.

század szabadságharcai és a nemzeti államok megalakulása a zsidó lelkekben is fölébresztették a nemzeti-politikai érzelmeket. Ez eseményekkel egyidejűleg a nemzetiségi eszme jutott uralomra Európában, mely az összes népeket öntudatra ébresztette; a zsidóság is magára eszmélt „hogyan magánkülönálló nemzetnek érezze és normális sorsot követeljen“. (Nordau). A legnagyobb lökést azonban az antiszemitizmus föllobbanása (1877.) és az első orosz pogromok (1881.) adták meg, mint külső tényezők.

Mit eredményeztek az antiszemitizmus jelenségei?

Hogy a zsidó intelligencia, mely a vallástól már elfordult, a zsidóság nemzeti eszméjét karolta föl. Pinsker Leó, egy asszimilált orosz zsidó lett ez irányzat vezére. Pinsker kiadta a jelszót, hogy „a zsidóság nem csupán vallás-közösség, hanem nép. Megújulásának egyszerre kell bekövetkezni gazdasági és erkölcsi téren, testileg és szellemileg“. Pinsker világosan fölismerte a keleti zsidókérdés lényegét, hogy a zsidóság mindenütt kisebbség, tehát elnyomatása elkerülhetetlen; hogy gazdasági strukturája egyoldalú, a földmives osztály hiányzik. Szellemi és testi nyomorusága az elnyomatás szomorú következménye. Pinsker hatása a keleteurópai intelligenciára leírhatatlan volt. A közép- és felsőiskolák tanuló-ifjúsága új életre ébredt. A Keleten megalakultak az első nemzeti szervezetek. Bécsben viszont Birnbaum Náthán kezdte hirdetni a zsidó nemzeti szervezkedés szükségességét. Ugyanakkor a Palesztina-mozgalom is új erőre kapott.

Melyek voltak a Palesztina-mozgalom jelenségei?

Kalischer rabbi hívei 1884.-ben Kattovitzban gyűltek össze, honnan a „Chowewé Cion“ (חובבי ציון) mozgalom és szervezkedés indult ki. A „Chowewé Cion“ Palesztina kismérvű, lassu kolonizációját tette meg főprogrampontjának. Az intelligencia is csatlakozott a rabbik mozgalmához. Mohilower Sámuel rabbi, Levandas és Lilienblum vitték a vezérszerepet. E mozgalom hatása nyugatra is áttért; a németországi Palesztina-barátok „Ezra“ egyesületet alapi-

tottak a kolonizáció támogatására, a londoni „Jewish Colonisation Association“ (I. C. A.) szintén érdeklődni kezdett Palesztina iránt. Azonban a legfontosabb eredménye az volt, hogy a párisi Rothschild Edmund bárót (kit a zsidó történelem „הנדיב“ néven ismer) megnyerték a gyarmatosítás eszméjének; a báró vagyonának nagy részét fektette a palesztinai vállalkozásokba. A Chowewé Cion lett később a cionista világszervezet alapja és létre hozta az „Odesszai Komitét“, mely Palesztina gyarmatosításában halhatatlan érdemeket szerzett.

Kik voltak a gyarmatosítás uttörői?

A zsidó egyetemi ifjuság Oroszországból, valamint el-
üldözött orosz és román zsidók. Az ifjuság már előzőleg lelkesült az orosz forradalmi eszmékért: hogy nemcsak az emberi, de a nemzeti individuum szabadsága is szükséges, ezért a néptömegeket kell felvilágosítani és felemelni (Tschernitsevszky. Laurow). Pinsker hatása alatt megalakították a „Bilu“ szervezeteket (בית יעקב לנו ונלכה = „ביל״ו“) és határtalan lelkesedéssel mentek ki a Szentföldre, ahol megkezdték a többi uttörőkkel a gyarmatok alapítását (Rison Lecion, Ros Pinah stb.), Ugyanakkor, részben ugyanott kezdődik a héber reneszánsz is.

Melyek a héber reneszánsz jelenségei?

Eliezer ben Jehuda orosz zsidó Párisból Jeruzsálembe vándorolt ki és a héber nyelv előnyelvé való fejlesztését tűzte ki feladatául. Előbb a gyarmatokban, majd később magában Jeruzsálemben is általános lett a héber élőszó. Ám kortársaira nagyobb hatással volt a héber nemzeti irodalmi irány, melynek Perec Smolenskyn volt a vezére (meghalt Bécsben) és a „Hasachar“ az orgánuma. Smolenskyn idejéig a Keleten uralkodó Haskála kulturmozgalom a héber nyelvet s irodalmat pártolta ugyan, de Mendelssohn és tanítványainak racinoális és asszimilációs szellemében. Smolenskyn héberül beszélő nemzeti zsidóságot és önálló héber nemzeti irodalmat kezdeményezett. E mozgalom héber publicisztikát (Gordon, Liebenblum, Sokolow), zsurnalisztikát („Hamagid“, „Hamélic“), szépirodalmat (Mapu, M. Mocher Szforim), költészetet (Imber, Dolicki, Csernichowszki, Bialik) eredményezett. Ez azonban

csak a műveltek körére hatott. Fontosabb tehát a jiddis nyelv és irodalom fellendülése.

Mi eredményezte a jiddis föllendülését?

Az intellektuellek fölébredt nemzeti üntudatuknál fogva becsülni kezdték a zsidóság jellegzetességeit. Látták, hogy legfőbb kulturkincse minden népnek a nyelve, tehát a zsidó tömegek nyelvét, a jiddist is szeretettel karolták fel. Midőn Dienesohn Sómer, S. Alechem, Frug elsőrendű művekkel gazdagították az irodalmat, a tömegek lelkesedéssel vették tudomásul eddig lenézett nyelvüknek e megnemesítését. Ugyanakkor vette kezdetét a jiddis nyelvü szinpad és drámairás Goldfaden Ábrahám halhatatlan műveivel, (legismertebb műve a „Sulamith“) melyekben eddig még sohasem látott nemzeti érzés lüktetett. A továbbfejlődés hatalmas jiddis zsurnalisztikát és irodalmat s a néptömegek öntudatosságát teremtette meg. Amint a tömegek öntudatra eszméltek, feltámadt a vágy, hogy normális népként éljenek, normális gazdasági és szociális állapotban.

Melyek voltak a gazdasági-szociális törekvések?

A zsidóság belátta, hogy szellemileg, erkölcsileg és testileg, de főként gazdaságilag milyen káros hatásu a foglalkozásbeli egyoldalú elhelyezkedés. — A Nyugaton a zsidóság főként a kapitalista, vagy a kereskedő középosztály egy részévé zsugorodott össze. A keleti zsidóság kiskereskedő és csekély számu iparágban kisiparos, nagyrésze „Luftmensch“, azaz tőke és minden gyakorlati képzettség nélküli ember. A többi népnél meglevő paraszt és szakmunkás osztály, valamint a sokféle iparosság hiányzik a zsidóságnál. Akkoriban e tényt a zsidóság elzüllésének tulajdonították és nem a vasszigoru nemzetgazdasági törvénynek. Az antiszemitizmus vádjai („zsidó munkaiszony, élősdiség“) szintén serkentették a zsidóságot a kézművesség s főként a földmivelés elsajátítására.

Mily hatással voltak az agrártörekvések?

Déloroszországban a kormány támogatásával földmivelő telepeket alapítottak. Az Amerikába bevándorolt orosz és

román zsidók közül néhányan farmerek lettek. Midőn pedig belátták, hogy a góluszban, más népek földjén, a zsidóságnak nincs „talaja“, a párisi Hirsch báró grandiózus tervvel állott elő a nyolcvanas években. Argentína termékeny, de puszta térségein földet vásárolt, hogy a kivándorló orosz zsidókat odatelepítse. Ugyanakkor az I. C. A. az Unio és Kanada területén alapított gyarmatokat. E vállalkozások, habár nagyobb fontosságra nem tettek szert, de mindenesetre bebizonyították, hogy a zsidóságban van akarat és tehetség visszatérni a földhöz és a normális élethez.

Mi a közös jellege mind e törekvéseknek?

„A zsidó nép ösztönös megmozdulása volt ez. Minden egységes terv, célok és utak világos felismerése nélkül történt“. (Nordau). A zsidó nép tekintélyesebb részénél a Nyugaton, valamint Magyarország, Románia, Lengyel- és Oroszország műveltebb közönsége körében az asszimilációs törekvések még tulhatalmasak voltak. A reform-zsidóság lelkeszei és tanítói az ifjúságot tervszerűen mértelyezték meg. Végre támadt egy mozgalom, mely a reneszánsz-törekvéseket egybefoglalta, mint a zsidó nemzet életakaratának megnyilvánulásait. Az asszimiláció ellen pedig kérlelhetetlen háborút indított. Ez a mozgalom a cionizmus mozgalma.

V. CIONIZMUS ÉS CIONISTA MOZGALOM.

Mi a cionizmus?

Cionizmus tágabb értelemben a Cionhoz való szívbéli vonzalom. A cionizmus, mint a cionista mozgalom eszméje, „vissza akarja szerezni a zsidó nemzet számára a hiányzó jelvonásokat, a honi rögöt, államiságot, nyelvet stb.“ (Gandz dr.) A cionizmus lényege a zsidókérdés megoldása a zsidó reneszánsz szellemében, tehát Palesztinában. A cionizmus ellentéte a territorializmus, mely a Föld bármely lakatlan területén akar zsidó települést létesíteni, hogy menedék-

helyül szolgáljon az üldözött zsidóságnak. (Hirsch báró, Zangwill).

Mi a cionizmus programja?

„A cionizmus közjogilag biztosított otthont akar szerezni a zsidó népnek Palesztinában“ (Baseli program 1897). „Zsidó környezet létesítése, melyben nem áldozat zsidónak lenni; ahol a zsidóság háborítatlanul termelhet anyagi és szellemi értékeket. Meglesz a normális gazdasági tagozódottság, zsidó lesz a földmives, a munkás, az iparos, kereskedő és intellektuell“ (Richtmann M.)

Miben különbözik a cionista mozgalom az előző Palesztina-mozgalmaktól?

A különbségek benne vannak a baseli programban. A cionizmus „közjogilag biztosított“ Palesztinát akar, azaz a zsidóság magát nemzetnek tekinti; ha tehát bármely kormánnyal szerződést köt, akkor ez közjogi természetű. Ellenben a Chowewé mozgalom telelepesei külön-külön csak magánjogi szerződést köthettek a török hatóságokkal, vagy a török állampolgárokkal. A cionista mozgalom „biztosított“ otthont akar szerezni; hogy mint nemzet kapja meg Palesztinát és amiképp a világ nagyhatalmai a balkáni és egyéb kis államok függetlenségét nemzetközileg garantálták, épugy biztosítsák a palesztinai „Zsidóország“ létét. Ellenben a Chowewé Cion telelepeseinek ügyeit a török kormány, mint legsajátosabb belügyét kezelhette. A cionizmus „otthont“ akar a zsidó népnek, nem csupán ideális rajongókat akar letelepíteni, hanem a sorsüldözött keleti zsidóság millióit. A zsidókérdést akarja megoldani. A cionizmus a „zsidó népnek“ akarja az otthont megszerezni, a zsidó nép legyen annak ura, de nem filantropusok vagy idegen népek. E méreteiben és céljaiban nagyszerű koncepciót, melyet politikai cionizmusnak nevezünk, Herzl Tivadar fogalmazta meg.

Ki volt Herzl Tivadar?

Herzl Budapesten született és Edlachban halt meg 1904-ben. Bécsben, majd Párisban élt mint asszimilált német

zsidó. A Dreyfuss-pör eseményei fölébresztették benne a zsidó nemzeti eszmét. Ettől fogva a zsidó nemzet sorsa iránt érdeklődni kezdett. 1896-ban megírta „Judenstaat“ című könyvét, mely világszerte feltűnést keltett, épugy, mint „Altneuland“ című regénye. Hogy azonban Herzl szavai nem hangzottak el hatástalanul, mint Hess Mózes és Pinsker igéi, az a reneszánsz mozgalom, főkép a Chowewé Cion halhatatlan érdeme. „Herzl eljövetele előtt a sereg készen állott, csak vezér hiányzott“ (Thon Osiás). Herzl indította meg a cionista mozgalmat.

Mit művelt Herzl és melyek főbb tanításai?

A „Judenstaat“ megjelenése után Herzl összehívta a z első cionista világkongresszust, mely 1897 augusztusában gyült össze Baselben. 204 delegátus képviselte az egész világ zsidóságát. E kongresszuson történt legelőször, hogy a világ össz-zsidósága egyesült egy cél érdekében; a kaukázusi, jemeni, afrikai zsidók megjelentek épugy, mint az amerikaiak és szibériaiak. Itt alkották meg a cionista világkongresszust. Mint szervező, diplomata és agitátor oly munkásságot fejtett ki, hogy 1904-ben kimerülten halt meg Edlachban. Az utolsó években a cionista-táborban is roppant heves ellenzéke támadt, amely az ő politikai tevékenységét tulságosan egyoldalunak találta.

Mik voltak Herzl és a vezetőség tervei és tettei?

Törökországtól, mint Palesztina birtokosától „chartert“ akartak szererezni. A „charter“ olyan államjogi megállapodás, melynek értelmében valamely államhatalom bizonyos területen gyakorlandó felség-jogokat átruház valamely jogi személyre. Ilyen charterrel kezdte működését a Keletindiai Társulat Indiában, a Holland-Indiai Társulat Borneóban. Herzl és vezérkara Nordau Miksa, a Marmorek testvérek, Wolfsohn, Fischer Jean stb. pénzzel és diplomáciai munkával akarták a török kormánytól a chartert kieszközölni. Addig azonban, mig ezt megszerzik és mig a hatalmak nem

biztosítják, semmiféle praktikus munkába nem szabad fogni Palesztinában. Amíg Herzl élt, ez volt a hivatalos cionista politika. Az ellenzék, mely főképp az oroszországi cionistákból („frakció“) állott, kétségbe vonta, hogy Palesztina politikai, diplomáciai úton megszerezhető. Azt állították, hogy kismérvű, de kitartó gyarmatosítással kell előkészíteni Palesztina elfoglalását. (כבוש הארץ) „Demonstrálni akarjuk a világ előtt, hogy mi cselekedni akarunk és milyen módon“ (Tschlenov). Ezt követelték a praktikus cionisták. Főbb vezérek Ussischkin (Odessza), Nossig Warburg (Berlin) stb. A praktikus cionisták a Chowewé irányzatot akarták kidomborítani a cionizmusban. A reneszánsz mozgalom egy-egy mozzanatának megfelelőleg alakult ki a filantropikus cionizmus, a mizrachizmus, a kulturcionizmus és a proletárcionizmus. Ezek az irányzatok azonban egységesek a cionizmus lényegében: a zsidó nemzeti eszmében és a Palesztinamozgalomban.

Kik a praktikus cionisták?

Azok, akik főleg a keleti zsidóság anyagi és kulturális nyomorán indultak meg és az agrármozgalomtól voltak áthatva; ők tisztán a keleti zsidókérdés megoldása miatt kívánták Palesztinát megszerezni. Amidőn bebizonyult, hogy Palesztina egyhamar meg nem szerezhető, felkarolták az Uganda (Kelet-afrika) gyarmatosításának tervét. Az 1905-iki baseli kongresszuson tragikus jelenetek és heves harcok után, mint territoriálisták váltak ki a szervezetből (Zangwill, Lucien Wolf stb). A cionista mozgalmat a legnagyobb katasztrófa fenyegette; főképp az új elnök, Wolfsohn Dávid nagykaliberű egyénisége és politikai mérséklete mentette meg a világszervezet egységét.

Mi a mizrachizmus célja?

A mizrachisták a vallásos irányú Palesztina-szeretet képviselői; Kalischer és Mohilower rabbik tanítványai. Vezetőik Reines rabbi (Lydda), Struck Hermann (Berlin), dr. Schönfeld rabbi (London) stb. A cionista mozgalomban a vallásos érdekeket képviselik. Ugy Herzl mint Wolfsohn

elnöksége alatt (1905—1911) a vezetőséggel tartottak s ezzel egyensúlyozták a túlzó praktikus cionistákat, kik csak 1911-ben a X-ik baseli kongressuson vergődtek túlsúlyra.

Mi a „Poale-Cion“ ?

Mint minden más népnek, a zsidóságnak is megvan a szociáldemokrata munkássága, amely azonban nemzeti felszabadulásért is küzd, mint neve („Cion munkásai“) is mutatja. „A zsidó proletár észrevette, hogy keresztény elvtársa, az osztályöntudatos s szervezett munkás szintén páriává süllyeszti őt. A zsidó munkás a keserű valóságra ébredt, hogy proletári mivoltának és emberi méltóságának először még érvényt kell szereznie. Így találta meg az utat a cionizmushoz.“ (*Bernstein*). A „Poale-Cion“ megalapítója 1905-ben Boruchow, jelentősek még Pasmanik dr., Rosenfeld Max stb. Miként a Mizrachi, a Poale-Cion is a mérsékelt középpárthoz tartozott.

Mit akar a kulturcionizmus ?

Palesztinában héber nyelv- és kulturcentrumot megalakítani, onnan iskolák s kulturintézetek útján az egész gólusz szellemi és lelki életét befolyásolni. Ilyképen a zsidóság önálló kultúrájánál fogva egészségesen elkülönül a környezettől s dacolhat az asszimilációval. A kulturcionizmust Achad Haam (Odessza) s Buber Martin (Berlin) alapította, illetőleg fejlesztette. Voltaképen Smolenskyn és Benjehuda irányzatának kifejlesztése. A zsidó hagyományoknak hadat üzentek; épenúgy, mint a reform-rabbik, a Szentírás, a Talmudból, valamint a későbbi irodalomból tetszésszerűen „eszméket“ hámoztak ki s ezeket tették meg az új zsidó kultúra morális tartalmának. Főleg az ő segítségükkel győzött Wolfsohn ellenzéke a X-ik kongresszuson. Azontul Warburg Hantke (Berlin), Tschlenov (Moszkva), Sokolow, Weizmann dr. (Manchester) stb. jutottak hegemoniára a cionista mozgalomban. A kulturcionisták nagy része úgy a zsidókérdés anyagi megoldhatóságát, valamint Palesztina gyarmatosíthatóságát kétségbevonja. Csatlakoznak hozzájuk sokan, kik Palesztina

gyarmatosításának fontosságát, jövőjét, valamint az ország befogadó képességét szkeptikusan ítélik meg.

A különböző irányzatok közül a mizrachisták és poale-cionisták tömörültek külön szervezetekbe. Azonban a Mizrachi is, Poale-Cion is csupán egy-egy frakcióját képezik a cionista világszervezetnek és azt vallják, hogy a zsidó népért minden zsidó társadalmi és vallási rétegnek egységesen kell a cionizmus s j e g y é b e n sikraszállani.

VI. PALESZTINA.

Miért ragaszkodk a cionizmus Palesztinához?

„A zsidó milieu egyesegyedül csak Palesztinában, a régi zsidó élet talaján létesülhet, melyhez örök életü tradíciók s lelkes szeretet fűzik a mi népünket“. (*Richtmann M. dr.*) Különös tekintettel arra, hogy „a városi emberből sohasem lehet paraszt“ (*Leroy Beaulieu*), csakis a lelkes szeretet az ősi röghöz birhatja rá a zsidót, hogy másfélezer év után ismét kapát-kaszát vegyen a kezébe. Amerikában s Oroszországban csak néhány ezer ember lett földmivelő, ám Palesztinában milliókat lehet visszavinni az ősök foglalkozásához. Palesztinához a zsidóság történelmi s erkölcsi jogokat formál.

Melyek a történelmi jogok?

A zsidóság körülbelül ezerhétszáz éven át lakott Palesztinában s ott virágzó anyagi s halhatatlan szellemi kulturát teremtett. Amióta onnan az idegenbe vándorolt „kétezer éven át egyetlen nap sem mult el, hogy a zsidó nem gondolt volna Palesztinára mint hazájára“ (*Chajesz dr.*) „A zsidó, ki a föld minden táján nyáron harmatért, télen esőért imádkozott Palesztina éghajlatának megfelelőleg, magával vitte hazáját idegenbe is“ (*Thon Osiás dr.*). Sohas mondott le a zsidó nép Palesztináról: „Erec Jiszraél“, Izrael országának mondja azt mind a mai napig.

Melyek az erkölcsi jogok ?

A vallásos tradíciók a zsidó nép jövőjét és az emberiség legmagasabb eszméinek megvalósulását is a zsidó Palesztina fölvirágzásával kötik össze. Amióta a zsidó nép onnan elvonult, az odaköltözött arabok s szirusok csak pusztítottak, de semmit sem építettek. Csak mióta a zsidó gyarmatosok jöttek az országba, létesültek ott új gazdasági s kulturális értékek. Bebizonyult, hogy „a nép nélküli földnek szüksége van a föld nélküli népre.“ (Herzl). Már a világháború előtt — a török hatóságok minden akadékoskodása dacára — több mint negyven gyarmatot alapítottak s több mint 12,000 zsidó földmives lakta Palesztinát.

Alkalmasak-e a zsidók arra, hogy Palesztinát kolonizálják? Ragaszkodik-e a zsidó a röghöz ?

A zsidó gyarmatosítás negyven éves tapasztalatai megfeleltek e kérdésekre. „A zsidó telepések ültetvényei mintaszerűek; szervező tehetséggel s erős közérzülettel megszervezték termékeik piacát, gyarmataik iskola, orvos, gyógytár s vízvezeték által kulturoázisok lettek.“ (Ruppin). „Bebizonyult, hogy Palesztinában a kertészetnek és ültetvényeknek van legjelentékenyebb szerepük s a zsidónak nagy tehetsége van a mezőgazdaság ezen ágaihoz“ (Auerbach dr.)

Alkalmas-e Palesztina földje a gyarmatosításra ? Van-e megfelelő klimája?

Föltétlenül. „Találunk koloniákat a tengerparti sikságon homokos és termékeny területeken, 700 m. magasságban Judea mészkőhegyein, 200 m-el a tenger színe alatt a Jordán forró völgyeiben, a Tiberias-tó partján s a havas Hermon hegyei között“ (Auerbach dr.) Az éghajlat körülbelül Sziciliáénak felel meg. A malária s trachoma ragályok függetlenek a klimától; Német s Magyarországon is volt malária, míg a mocsarakat le nem csapolták. Jó ivóvíz, normális földmivelés, racionális erdőgazdaság, tekintettel az ország földrajzi tagoltságára s a Földközi ten-

ger befolyására, a világ egyik legegészségesebb országává varázsolhatják Palesztinát.

Alkalmasak-e a zsidók önálló közület alapítására?

A negyven éves gyarmatosítás a zsidó falvakban mintaszerű önkormányzatot hozott létre. „A zsidó kolóniák fennállása óta a zsidók egyetlen pört sem vittek a török hatóságok elé“. (Auerbach dr.) Új zsidó milió keletkezett, mely héberül beszél és érez; a litván, lengyel, román, ukrán s kaukázusi zsidó helyet adott az új zsidó típusnak: a zsidó telepesnek. „Hogy egyetlen egy zsidóság van, többé már nem tantétel, hanem élő tényé vált.“ (Auerbach dr.) „Egy új nép van itt kifejlődőben“. (Oppenheimer Ferencz 1910.)

Mily hatást gyakorol a zsidó gyarmatosítás az ott lakó arab népre? Nem rántja-e ki a talajt lába alól?

Az arab földmivesek oly primitíven művelik meg a földet, mezőgazdaságuk annyira jelentéktelen, hogy csak hasznukra válik a zsidó kolonizáció. — A zsidó gyarmatok körül lakó arabok jólétre tettek szert. — „Ha az arab fellah megtanulja az intenzív gazdálkodást, akkor roppant sok földet engedhet át a zsidóknak.“ (Ruppin). „Az ország földjének 90 százaléka nincs mezőgazdaságilag kihasználva“. (Bernstein S.) „Hygieniai szempontból a zsidó település valóságos megváltás a fellahok számára“. (Ruppin.)

Mennyi Palesztinának befogadó képessége?

Régóta vitatott kérdés a tudósok között (Enders, Auha-gen, Ruppin stb.) Minimális becslések szerint Palesztina 30.000 km.² földjén legalább 2 millió földmives élhet meg. — Vannak, kik hat milliónyi östermelőt tételeznek fel. (Ballod). Ám Palesztina szomszédterületein: Syriában, a Sinai félszigeten, Amnon Moab területein szintén sok telepes férhet el. — Ha tekintetbe vesszük továbbá, hogy Palesztina a világforgalom egyik legfontosabb csomópontja lesz, Európa, Afrika s Elő-Ázsia

között; közelségét a tengerhez s Egyiptomhoz, akkor nagy ipari és kereskedelmi föllendülés is várható.

Mily hatással lesz Palesztina újjáépítése a zsidó nép sorsára ?

Föltétlen kedvező hatással. A lelki s kulturális nyomorúság megszűnik. A világ-zsidóság tömörülni fog természetes centruma felé. — A megerősödött zsidó közület a diaszpórában is megvédheti az üldözött zsidót. A zsidó nemzeti megújulás „kristályosodási magva lesz Palesztina“. (Ruppin.)

Mi lesz a zsidó milliók sorsa addig is, míg a zsidók Palesztinában s környéken elhelyezkedhetnek ?

A zsidó tömegek gazdasági s politikai nyomorúságán egyhamar nem segíthetünk. A diaszpórában maradt tömegek sorsával a „gólusz-cionizmus“ foglalkozik.

VII. NEMZETISÉGI MOZGALOM.

Mikor indult meg a nemzetiségi mozgalom ?

Herzl halála után mindinkább csökkent a bizakodás Palesztina megszerzésében; Zsidóországot a „jövő zenéjének“ kezdték tekinteni. — A nyomasztó jelen megoldására mindinkább előtérbe lépett a nemzetiségi szervezkedés. Az 1906-iki orosz választások alkalmával 10 zsidó nemzetiségi képviselő jutott a dumába. 1907-ben négy a Reichsratba. Ez a mozgalom távol állott a cionista mozgalom programjától s tevékenységétől. 1918-ban azonban a kopenhágai cionista központ a népek önrendelkezési jogának elve alapján Wilsonnak kijelentette, hogy a palesztinai zsidó otthon felállításán kívül a zsidóság nemzetiségi autonómiát követel mindazon országokban, ahol tömeges zsidó lakosság van (pl. Lengyel, Oroszország, Ukrajna stb.), valamint a gyéresebb zsidó lakosságú országokban is, ha az illető országbeli zsidók óhajtják. (Kopenhágai manifesztum.)

*Helyeselhelő-e ez a mozgalom? Helyes-e új nemzeti-
séget credlni?*

A zsidó nacionalizmus nem csinál új nemzeti-
séget, ez a mozgalom nem választ el embereket, hanem
látva, hogy az elválasztás és különállás tényleg
fönnáll, nevén nevezi a gyermeket. E meglevő és el nem
tüntethető jellegzetességek kell, hogy őszinte kifejezéssé vál-
janak a nyílt nemzetiségi álláspontban.

*Vajjon a nemzeti álláspont nem hoz-e létre, újabb sovi-
nizmust és reakcióképen újabb antiszemitizmust?*

A zsidó nemzeti mozgalomnak nincsenek hatalmi tö-
rekvései, ment minden sovinizmustól, egyedüli célja egy
ténynek, a zsidó nemzet létezésének elismerése. „Antiszemi-
tizmus mindenütt felüti a fejét, ott is, ahol a zsidók
politikailag semlegesek, vagy ahol többség-
gel vagy kisebbséggel tartanak“ (Dohány Gyula
dr.). A nemzetiségi berendezkedés segíteni fog, mert első-
sorban „az antiszemitizmus annál könnyebben elviselhető,
mennél mélyebben gyökeredzünk a zsidóságban“. (Blau Pál
dr.) De az antiszemitizmussal sokkal eredményesebben száll-
hatunk szembe nyíltan, mint zsidók, mintha a libera-
lizmus és demokrácia álarcába bujunk. Ez odavezet, hogy
a reakció és liberalizmus harca a zsidóság hátán folyik le.
Szükséges tehát a kelet-európai országokban, sőt esetleg
másutt is, a külön zsidó politikai tömörülés.

Fontos-e a zsidó nemzetiség fennmaradása?

Mindenesetre általános emberi érdek egy nemzetiség
fennmaradása, ha ez faji vagy kulturértékekkel bír.

Miben rejlik a zsidóság faji és kulturértéke?

„Tény az, hogy a zsidóság 3000 éves történelme folya-
mán csekély részben más etnikai részeket is felszitt magába,
nagyjában azonban az európai népekkel szemben jól meg-
különböztethető fajt képvisel“ (Ruppin). A zsidó faj értékét
azok a rendkívüli képességek teszik, melyek benne
megtestesülnek. A zsidó intellektuális képességekben az
összes fajokat fölülmulja. A zsidóság kulturértéke azokban a

magasztos eszmékben rejlik, melyek mindmáig az emberiség legszentebb ideáljai. „A zsidóság tehát nem olvadhat be az európai civilizációba, mely a népeket, kik fölött uralkodik kiirtja, degenerálja, a gyöngéket kizsákmányolja, melyet jellemez a becsületesek gyávasága, a kormányzók önzése, a sajtó elvetemedettsége, a banditák éhes szája, az intellektuellek szolgálalkúsége“ (Romain Rolland).

Mik a nemzetiségi mozgalom követelései?

Ott, ahol a zsidóság nagyobb tömegekben és sajátos népeletet él, ott a nemzetiségi kisebbség teljes jogait követeljük. Ezért zsidó nemzetiségi szövetség alakítandó, melynek előljáró bizottsága legyen az ország össz-zsidóságának egyedüli illetékes képviselője politikai, kulturális és gazdasági érdekekben. Zsidó nemzeti kataszter alakítandó, melynek alapján a zsidóság a törvényhozásban és közigazgatásban megfelelő képviselőkhöz jut. Az állami költségvetés kulturális kiadásainak megfelelő része a zsidó nemzeti szövetségnek adatik be. Ezek a főbb követelések.

Miért nem maradhat a zsidóság az említett országokban jelenlegi helyzetében? Öszinte-e a felekezeti politika?

A felekezeti elhelyezkedés erkölcstelen, mert „hazugság az, ha az orthodox Jeruzsálemért nap-nap után fohászkodik, pusztulása fölött Jeremiás sirámain recitálja, magát mégis csak zsidófelekezetűnek mondja; a neolog zsidó sonkacsont és szombati szivar mellett csak zsidó vallásúnak“. (Richtmann M. dr.)

Kulturális szempontból miért fontos a nemzetiségi szervezkedés?

A felekezeti iskolákban csupán „izraelita“ vallásúnak nevelik a zsidóságot. Hogy a zsidó ifjúságot és oktatóit őszinte és jó zsidóknak képezhessék, kulturális autonómiára van szükség, melynélfogva olyan iskolákat és kulturintézeteket tarthat fenn a zsidóság — részint állami költséggel — melyek az ő sajátos kulturájának és hagyományainak meg-

felelnek. Ehhez a zsidóságnak joga van, hisz „a zsidóság történelmi egység“ (Mezei Ernő), „a zsidóság etnologiai aggregatum“ (Zollschan).

A zsidó népnek milyen lesz a viszonya a többi nemzetiséghez?

A lehető legjobb. Bukovina, hol a zsidóság nemzeti jogait elismerték, az egyedüli helye volt a monarchiának, ahol a nemzetiségek teljes békében éltek egymással.

VIII. A CIONISTA VILÁGSZERVEZET MŰKÖDÉSE ÉS EREDMÉNYEI.

Hogyan épül föl a cionista világszervezet?

A világszervezet tagjai az országos szervezetek. (Magyarországi C. Sz.; Deutsche Z. V. stb.) s az országközi föderációk (Mizrachi, Poale-Cion, Knights of Zion stb.) E szervezetek viszont helyi egyesületekből és csoportokból állanak. Ám lehet valaki tagja az országos, illetőleg világszervezetnek, még ha nem is lép be valamely helyi, illetőleg országos szervezetbe. A cionista szervezet a legteljesebb demokrácia elvén épül fel. Aktiv tagja lehet minden 18 évet betöltött férfi vagy nő. A helyi szervezetek delegátusai választják az országos szervezet intéző bizottságát és előljáróságát. Az országos és országközi szervezetek delegátusaiból alakul a nagy intéző bizottság (ועד-הפועל הגדול). Ebből alakul a szűkebb intéző bizottság (ו"ה הקטן). Ez utóbbi vezeti az ügyeket és a legfőbb végrehajtó és adminisztrációs közege a világszervezetnek. 1911-ig elnöke is volt a szervezetnek, ki a legfőbb végrehajtói hatalommal birt és legfőbb reprezentánsa és diplomatája volt a világszervezetnek. Mind e szervek a legfőbb fórumnak, a világkongresszusnak tartoznak felelősséggel. Ugy Herzl, mint Wolfsohn szigorú fegyelemre szoktatták a szervezet tagjait.

Hány kongresszus volt?

Tizenegy kongresszus gyűlt egybe a háboru előtt. Az első (1897), a második (1898), harmadik (1899) Baselben, a ne-

gyedik (1900) Londonban, az ötödik (1901) ismét Baselben gyűlt egybe. Ezentul kétévenként ült össze a kongresszus. A hatodik (Uganda-kongresszus 1903) és hetedik (1905) Baselben, a nyolcadik (1907) Hágában, a kilencedik (1909) Hamburgban, a tizedik (1911) Baselben, a tizenegyedik (1913) Bécsben ült össze. A kongresszusok a világzsidóság legfontosabb eseményei voltak. A zsidóság legelső szónokai és államférfiai a kongresszusokon tűntek fel.

Mily intézményeket hoztak létre a kongresszusok?

„Jewish Colonial Trust“ néven 1899-ben alakult a Zsidó Gyarmatosító Bank. Székhelye London. Részvénytőkéje kétmillió sterling. A bank vezetőségében a szavazatok fele a szűkebb intéző bizottságé.

Az „Anglo-Palestina Bank“ az előbbinek fiókja 1903-ban alakult meg és Palesztinában rövidesen elsőrangú gazdasági tényező lett.

A „Zsidó Nemzeti Alapot“ (קרן קימת לישראל) 1901-ben alapították Schapira heidelbergi tanár indítványára. Feladata Palesztinában földet vásárolni, amely a zsidó nép elidegeníthetetlen tulajdonát képezze. Vezetője Bodenheimer dr.

A „Palesztina Hivatal“ 1908-ban alakult a praktikus cionisták pártjának nyomása alatt. Vezetője Ruppin Arthur dr.

A „Központi Cionista Iroda“ a legfőbb adminisztrációs szerv. Herzl idejében Bécsben, Wolfsohn alatt Kölnben, 1911-től Berlinben, majd a háború kitörésével Kopenhágában folytatta működését. Ma Londonban van.

Az említett pénzüintézetek segítségével alakult 1907-ben a „Palestine Land Development Company“ gyarmatosító társulat Warburg berlini tanár kezdeményezésére.

Ezekről többnyire függetlenül folytatta áldásos működését az „Odesszai Bizottság“ Ussischkin, Temkin, Viszocky stb. vezetése alatt.

Milyen eredményt ért el a cionista szervezet?

Husz éven át kifejtett munkásságával elérte azt, hogy a világhatalmak diplomatáit, a nemzetközi

közvéleményt, valamint a munkás Internacionálét meggyőzte a zsidó nép jogos követeléseiről. Ennek eredményül Balfour lord, Anglia külügyminisztere, 1917 november 2-án kiadta történelmi deklarációját, melyben Anglia elismeri a zsidó nemzet jogos igényeit Palesztinára és segédkezik a nemzeti otthon ujjáépítésében. Utána sorban a többi hatalmak is elismerték a zsidó nemzeti követeléseket a többi elnyomott „kis nemzet” ügyével egyenranguan. A munkás Internacionálé, ugy össegében, mint tagjai országoként, jogosnak ismerték el a cionista törekvéseket (Branting, Thomas, Huysmans stb.). 1919 február 27-én a versaillesi ötös tanács előtt a zsidó nemzet képviselőiben Sokolow, Ussischkin és Weizmann jelentek meg (az első alkalom, hogy a nemzetek tanácsában héber nyelven hangzott el beszéd). A legnagyobb sikerrel képviselték a cionizmus ügyét. Am a politikai eredményeknél nem kevésbé fontosak az erkölcsi, szociális és kulturális eredmények.

Melyek a szellemi és erkölcsi eredmények?

A nemzeti öntudat hatalmas megerősödése előkészítette a zsidó népet arra a pillanatra, amikor Palesztina és a nemzeti autonomia megszerezhetők. A zsidóság legtávolabbi s elszáradt ágaiba új életnedvet öntött a cionizmus. Már Herzl is büszkén mondotta: „Költők, művészek s tudósok (keresztények is) lelkesültek fel az eszmén. Az ifjuságnak ideált adtunk. Sportegyesületek, énekkörök, gazdasági szövetkezetek, könyvtárak, olvasókörök stb. támadtak“. „A cionizmus legnagyobb vivmánya az, hogy csupán megjelenése által új ideált és élettartalmat adott annak a zsidó osztálynak, mely a zsidó vallástól teljesen elszakadt, a keresztény környezettől vissza lett taszítva és ezáltal teljesen az anyagiasságba süllyedt“. (Ruppin). A cionizmus Kelet és Nyugat zsidóit, a szefárd és askenázi, valamint az afrikai, ázsiai és európai zsidóságot újra egyesítette; a cionista szervezet a zsidókérdést állandóan felszinen tartotta, ellentétben azokkal, akik a struccpolitikát is megoldásnak tartották.

Melyek a gyakorlati eredmények?

A cionista szervezet bankjai Palesztina kereskedelmét, iparát és forgalmát fellendítették, a gyarmatosok anyagi megerősödését előmozdították. Palesztina gyarmatosítása iránt felkeltették a zsidóság érdeklődését is ugyan Észak-Amerikában, mint Orosz- és Lengyelországban lakó zsidók már a háboru előtt rengeteg tőkét fektettek Palesztina-művekbe. A Zsidó Nemzeti Alap birtokokatszerzett, melyek mint gazdaságoknak, olajfaerdőknek, kertésziskoláknak, szövetkezeti telepeknek (Oppenheimer vagy Warburg tervei szerint) szolgálnak. A Zs. N. A. kölcsönöket adott, munkásotthonokat, munkásházákat, farmokat és új városrészeket épített, illetőleg segített létrehozni. Ám a diaszporában szintén nagyszerű eredményeket mutathatunk fel.

Melyek a diaszporabeli gyakorlati eredmények?

A cionizmus felkeltette a világzsidóságban az összetartozás érzését és ezzel a legtöbb ország zsidó fillantropusait rábirta, hogy a keleti és egyéb távolabbi (afrikai és arábiai) zsidók bajain segítsenek. Nemcsak, az I. C. A. és az Alliance kényszerültek Palesztinára irányítani figyelmüket, de cionista befolyásra németországi zsidó kapitalisták „Hilfsverein der deutschen Juden“ néven nagytevékenységű egyesületet alapítottak, mely Palesztinában nagyszabású szociális és kulturális munkásságot fejtett ki. Azonban legfőbb eredménye a cionizmusnak, hogy Lengyel- és Oroszországban fegyelmezett és szilárd szervezetekbe tömörítette az üldözött zsidóságot. Midőn 1914-ben orosz csapatok lepték el Galiciát, németek és oroszok Lengyelországot és úgy a hitközségi, mint az egyéb egyesületek felbomlottak, a cionista szervezetek állottak a zsidó segítő akciók élére és több milliónyi szenvedő élelmezését és ruházását látták el. „A cionista szervezet hajtotta végre a zsidó nép szociális autoemancipációját“. (Bernstein). Ám, ha a világhatalmak pártfogásukba veszik a cionizmust és a zsidóság is általánosan csatlakozik

programmjához, akkor sokkal rövidebb idő alatt sokkal többet fog majd kivívni.

IX. A CIONIZMUS JÖVŐJE.

Mitől függ a cionizmus végső sikere?

Isten után magától a zsidó néptől. Ha minden ország zsidósága magáévá teszi a baseli programot és nemzeti öntudatra neveli ifjuságát, akkor a világgözüvélemény és a hatalmak diplomatái nem zárkozhatnak el a cionista követelések előtt, melyek nemcsak a zsidóságnak, de az egész világ számára jelentik egy súlyos kérdés megoldását.

Jelenleg hogyan viszonylik a zsidóság a cionizmushoz?

A keleti zsidóság milliós tömegei rendületlenül kitartanak a cionista lobogó mellett. Ám úgy ottan, mint Közép- és Nyugat-Európában a nagyvagyonu és műveltebb „kapitalista-csztály egy része, melynek minden igyekezete beolvadni kereszeténységbe, e törekvését akadályozva látta azzal, hogy a zsidóság egy része hangosan hirdeti külön népi létét“ (Nordau). Azonban tízmillió szenvedő zsidó nem lehet öngyilkos csak azért, hogy egy réteg minél gyorsabban asszimilálódjék. Ezenkívül az orthodox zsidóság egy része habozik a cionizmus kérdésében, míg az „Alljudentum“ a Palesztina-mozgalomnak ellensége.

Miért nem csatlakozott az orthodoxia egységesen a cionizmushoz?

Az orthodoxok közül sokan azt állítják, hogy a Messiás eljövételét teljes tétlenségben kell megvárni. Azóta azonban, hogy a cionizmus kilátásai részben pozitív eredményekké váltak, a tétlenség álláspontját már csak a chaszidizmus vallja, sőt annak is mind nagyobb rétegei hirdetik, hogy a zsidó népnek az Istenbe vetett bizalom mellett kötelessége, hogy tegyen valamit önmagáért. Ma már a nem-cionista orthodoxok között számbelileg és jelentőség tekintetében csak azok veendőik számításba, akik azt hirdetik, hogy a cionizmus céljaival egyetértenek, de közös szervezetbe nem lépnek a

cionisták egy részének vallástalansága miatt. Ez a réteg Németországban az „Agudas Jiszroél“ szervezetben munkálkodik. A magyarországi orthodoxia azon része, amely eddig ugyszólván teljesen ímpotens volt, az utóbbi időben Jisuv Erec Jiszroél, Ahavas Cion stb. néven egyesületekbe tömörült. Ezek ugyan édes-kevés tevékenységet tudnak felmutatni, de legalább azt jelzik, hogy az eddig tétlenek is belátják: a zsidó nép érdekében tenni kell!

Mi az „Alljudentum“ irányzata?

Mig az orthodoxia valósággal tartalékserege a cionista tábornak, addig a góluszpártiak, az „Alljudentum“ hivei nagyobb károkat okoznak. Ők nem kívánják Palesztinát; a gólusz, a ghettohangulat és a jiddis nyelv kedves nekik; a héber nyelvet és az ősi-uj foglalkozást idegenkedéssel tekintik. Ám a cionizmus huszonkétéves erőfeszítése nem mult el nyomtalanul. A zsidóság mind nagyobb tömegei, a világ hatalmai és főleg Anglia szívvel-lélekkel támogatják a zsidó Palesztina tervét.

Miért pártolja Anglia a cionizmust?

Angolország világutat tervez, Capetowntól Afrikán át Kairóig és onnan Palesztinán át Indiáig. Érdeke tehát, hogy Palesztina, mely e világut legfontosabb szakasza és Egiptom mellett terül el, virágzó terület legyen. Ez pedig csak zsidó munka és zsidó tőke útján lehetséges. A politikai és gazdasági biztosítékokat, melyek Palesztina ujjáépítéséhez szükségesek, Anglia adhatja legkönnyebben. De az anyagi érdekeken kívül nem vetendő meg az a szimpátia, mellyel a biblia-tisztelő angol nép viseltetik Palesztina ujjáépítésével szemben. Ebben viszont az emberiség legjobbjai is osztoznak.

Mi szerezte meg a cionizmusnak a nagy világ rokonszenvét?

„A zsidó nép ujjászületése Palesztinában, az emberi szabadságtörekvések legmagasabb érvényesülése“ (Herzl). A cionista mozgalom a szociális és politikai haladás legjavát ölelte fel programjában, ami a felforgató tanok alól elvonja a talajt. A világforgalomnak egy új gazdasági bázist,

a kulturának új erőket, az erkölcsi világnak új eszméket van hivatva létrehozni.

De a nemzetek rokonszenvét csak úgy érdemli meg a zsidó nép, ha önmaga munkálkodik saját sorsán. „Ein Volk, das sich selbst nicht helfen kann, dem ist schon nicht zu helfen“ (Herzl). Ha a zsidó nép egységesen sikra száll Herzl programjának beteljesedéseért: a „zsidók helyet foglalnak a népek tanácsában, a zsidókérdés világkérdés lesz“, akkor a cionizmus eléri célját és Leon Bourgeois, a nagy francia államférfiú szavaival élve: „azon napon, melyen a cionizmus a megvalósuláshoz jut, az igazság legfényesebb győzelmét aratja majd“.

Zsidó Szemle

önérzetes, bátor, harcos
politikai és szépirodalmi
h e t i l a p .

☘ Megjelenik minden pénteken. ☘

Szerkesztőség és kiadóhiv.: Budapest, VI., Király-u. 36.

Aktuális!

ORTHODOXIA és CIONIZMUS

Irta: ROTH M. A. pápai főrabbi

Átdolgozta:

Dr. RICHTMANN MÓZES

Ára 8 korona.

Kapható a Zsidó Szemle könyvosztályánál.

IZLÉSES KIVITELBEN KÉSZIT A

KATZBURG NYOMDA

MINDENNEMŰ NYOMDAI MUNKÁT.

BUDAPEST, KAZINCZY-U. 35.